

PROGRAM ZWIĘKSZENIA CZĘSTOTLIWOŚCI SŁUCHANIA MUZYKI KLASYCZNEJ W POLSCE

I. Analiza sytuacyjna

Według badań przeprowadzanych od 2012 roku przez IMiT ponad 80% Polaków nie słucha w ogóle muzyki klasycznej „na żywo”, a ponad 40% nie styka się z nią nawet za pośrednictwem mediów.¹ Z opublikowanego w 2014 roku raportu „Praktyki kulturalne Polaków” wynika, że 84 procent przebadanych respondentów nigdy nie było w filharmonii.²

Z raportu o kompetencjach muzycznych uczniów klas I – III szkół ogólnokształcących (2016 rok) wynika, że zbadany obecnie poziom umiejętności percepcyjnych uczniów obniżył się w stosunku do poziomu testowanego 10 lat temu, deklarowane przez uczniów aktywności muzyczne układają się w następującą sekwencję: słuchanie muzyki, śpiewanie, następnie ruch, komponowanie i najmniej - bywanie na koncertach oraz czytanie o muzyce, zaś nauczyciele za najbardziej preferowaną formę aktywności muzycznych swoich uczniów uważają śpiew zbiorowy, następnie - słuchanie muzyki, za najmniej preferowane aktywności uważają indywidualną i zespołową grę na instrumentach perkusyjnych niemelodycznych. W opinii 22% nauczycieli podstawowym czynnikiem utrudniającym wspomaganie realizacji zadań muzycznych jest niedostateczna liczba instrumentów dla całej klasy, a w opinii 11,5% nauczycieli – brak w ogóle instrumentów.³

Z raportu „Plastyka i muzyka w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w Polsce” wynika, że współpraca szkół z instytucjami kultury i organizacjami pozarządowymi jest rzadka i mało systematyczna, a organizowane w szkołach wydarzenia artystyczne (preferowana przez szkoły pozalekcyjna forma edukacji) mają często przypadkowy charakter i niski poziom artystyczny.⁴

¹ Wyniki badania omnibusowego na temat częstości słuchania muzyki poważnej na grupie reprezentatywnej dla dorosłych mieszkańców Polski, realizowane corocznie w grudniu przez Centrum Badania Opinii Społecznej w latach 2012 - 2016

² *Praktyki kulturalne Polaków* (ed. R. Drozdowski, B. Fatyga, M. Filipiak, M. Krajewski; Toruń 2014 w ramach „Obserwatorium Kultury”)

³ *Kompetencje muzyczne absolwentów I etapu edukacyjnego podstawowych szkół ogólnokształcących i ich wybrane determinanty*, ed. A. Waluga, Instytut Muzyki i Tańca, Stowarzyszenie im. Zoltána Kodály w Polsce, Warszawa 2016

⁴ *Raport końcowy z badań nad procesem wprowadzania nowej podstawy programowej z plastyki i muzyki*; Marek Krajewski, Filip Schmidt, Poznań 2014

Realizowane przez Instytut Muzyki i Tańca programy animacyjne w latach 2011 – 2016 wskazują następujące bariery w dostępności do muzyki klasycznej:

- niski stopień kompetencji;
- bariera ekonomiczna;
- bariera geograficzna.

II. Opis programu

Celem programu jest stałe zwiększanie uczestnictwa w koncertach muzyki klasycznej „na żywo” i stałe zwiększanie słuchania tego gatunku muzycznego za pośrednictwem wielorakich mediów. Program obejmie wszystkie grupy wiekowe Polaków i zaplanowany jest od momentu rozpoczęcia formalnej edukacji przedszkolnej skończywszy na aktywizacji seniorów w ramach Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

Program składa się z kilkunastu elementów powiązanych ze sobą, przygotowanych adekwatnie do wieku uczestników, stopnia kompetencji oraz statusu majątkowego, a także z uwzględnieniem rozmieszczenia geograficznego muzycznych instytucji kultury w Polsce.

Do programu włączone zostały istniejące programy IMiT (m. in. „Filharmonia. Ostrożnie, wciąga!!!, „Filharmonia Seniora) lub innych instytucji i organizacji (np. Muzykotekaszkolna.pl) w celu wykorzystania zdobytych doświadczeń i w celu osiągnięcia efektu synergii. Część składowych programu to całkowicie nowe zadania.

Ważnym elementem programu jest wskazanie korzyści osobistych wszystkim jego uczestnikom, unikanie nadmiernego dydaktyzmu w organizowanych zadaniach, zniwelowanie poglądu o konieczności posiadania wysokiego stopnia kompetencji w uczestnictwie w życiu muzycznym oraz położenie akcentu na motywowanie uczestników w miejsce obligatoryjności działań.

Głównym założeniem programu jest zainteresowanie i utrzymanie regularnego kontaktu z muzyką klasyczną podczas całego cyklu edukacji formalnej, w celu wychowania świadomego melomana. W tym celu kontakt z konkretnymi formami organizacyjnymi słuchania muzyki (filharmonia, opera, balet) została tak zorganizowany, aby umożliwić dzieciom i młodzieży stały kontakt na każdym etapie edukacji (przynajmniej 1 raz na każdym etapie), osobom dorosłym między 25 a 60/65 rokiem życia – przez cały okres aktywności osobistej i zawodowej, a seniorom – w sposób cykliczny i zorganizowany.

W ramach programu zaplanowane zostały działania edukacyjne i animacyjne, tworzące oś: poznawanie – słuchanie - muzykowanie.

Program jest skorelowany z podstawami programowymi szkolnictwa ogólnokształcącego oraz programami edukacyjnymi instytucji muzycznych.

Program jest uzupełnieniem oferty edukacyjnej instytucji kultury, instytucji artystycznych, mediów publicznych, domów i ośrodków kultury oraz całego obszaru muzycznej edukacji nieformalnej.

Z programu wyłączeni są uczniowie i studenci szkół i uczelni artystycznych.
Program jest otwarty na wszystkie dodatkowe propozycje jego uzupełnienia, rozbudowy i modyfikacji.

III. Sposoby realizacji programu

<i>Przedział wiekowy / etap edukacyjny</i>	<i>Edukacja</i>	<i>Animacja</i>
0-3 lat		Pośpiewaj mi mamo, pośpiewaj mi tato
4-6 lat	Reksio gra na...	Jaś&Jan. Wizyty muzyków w przedszkolach Mały Kolberg
I-III klasy	Zakup instrumentów	Pukamy do drzwi...
IV-VIII klasy	Muzykotekaszkolna.pl Budowa instrumentu ludowego	Dźwiękowisko Pracownia muzyczna+ Do-Re-Mi Akademia Chóralna
Liceum, technikum	Aplikacje mobilne: Orkiestrownik, Operalnia, T@niec, Fortepi@n, #wchórze	Filharmonia. Ostrożnie, wciąga!!! Poranki symfoniczne NOSPR w TVP Opera dla Ciebie Ciało / Umysł
20-25 lat	Ninateka	Karta melomana
26-59 lat	Portal Melom@n Biblioteka melomana Wideozbiórka melomana	Filharmonia. Polska
60+	Cykl prelekcji w ramach UTW i przed koncertami	Filharmonia Seniora

Pośpiewaj mi mamo, pośpiewaj mi tato - wzorowana na programie NFM akcja animacyjna polegająca na zachęcaniu do śpiewania dla dzieci i z dziećmi poprzez publikowanie melodii i słów najpopularniejszych melodii i piosenek w Internecie, organizację wspólnego śpiewania w instytucjach muzycznych oraz organizację spotkań w szpitalach położniczych i szkołach rodzenia

Reksio gra na... – stworzenie wspólnie ze Studium Filmów Rysunkowych w Bielsku-Białej kontynuacji legendarnej bajki (cykl 8 odcinków), w której postać Reksia wciela się w muzyka grającego na fortepianie, skrzypcach, trąbce, gitarze, harfie, flecie, zestawie perkusyjnym i akordeonie. Nowym bajkom, emitowanych równocześnie w TVP, TVP ABC, Mini-mini towarzyszą: książki interaktywna z dźwiękami instrumentów, gra planszowa w orkiestrę Reksiów oraz aplikacje do rozpoznawania, kolorowania i słuchania instrumentów.

CzyWieszJak.tv? – stworzenie filmu w serii o 8 instrumentach muzycznych

1. Fortepian
2. Skrzypce
3. Trąbka

<p>4. Gitara</p> <p>5. Harfa</p> <p>6. Flet</p> <p>7. Zestaw perkusyjny</p> <p>8. Akordeon</p>
<p>Jaś&Jan. Wizyty muzyków w przedszkolach – w każdym roku każdy muzyk z samorządowej i państwowej muzycznej instytucji artystycznej odbywa wizytę z instrumentem w przedszkolu. Dzieci kolekcjonują pieczątki instrumentów, muzycy – nutki. Raz w roku organizowany jest specjalny koncert (co roku w innym miejscu), podczas którego nagradzane są dzieci posiadające najwięcej pieczątek i muzycy posiadający najwięcej nutek.</p>
<p>Zakup instrumentów – wyposażenie 12 tysięcy szkół podstawowych w instrumenty muzyczne zgodnie z podstawą programową nauczania w klasach I-III. W zależności od zapotrzebowania, umiejętności uczniów i kompetencji nauczyciela: pojedyncze instrumenty perkusyjne lub zestawy instrumentów perkusyjnych, pianina (lub keyboardy), flety proste. Instrumenty są przekazywane pod warunkiem zatrudnienia nauczyciela w kwalifikacjach.</p>
<p>Mały Kolberg – wykorzystanie istniejącego programu (FRD, IMiT) do włączenia zabaw, gier i tańców do edukacji dzieci w oparciu o kulturę tradycyjną własnego regionu</p>
<p>Pukamy do drzwi... - system odwiedzin w filharmonii (I klasa), operze / teatrze muzycznym (II klasa) i balecie / teatrze tańca (III klasa). Uczniowie odwiedzają instytucję w swoim mieście (lub w ramach wycieczki wyjazdowej), uczestniczą w próbie, rozmawiają z muzykami, zwiedzają obiekt. Na zakończenie każdy wykonuje pamiątkowe <i>selfie</i> (w małym fraku, w ubiorze Papageno, z fantomem tancerza z „Jeziora łabędziego”).</p>
<p>Muzykotekaszkolna.pl – portal edukacyjny NINA. Teksty, filmy, lekcje skorelowane z podstawą programową szkół ogólnokształcących.</p>
<p>Budowa instrumentu ludowego – element edukacji w zakresie kultury tradycyjnej ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu, budowa prostego instrumentu ludowego (np. fujarki, kołatki) lub wykorzystanie naturalnych źródeł wydobywania dźwięku (np. liście). Przy budowie wykorzystane zostaną efekty programu IMiT „Szkoła mistrzów budowy instrumentów ludowych” (opisy, rysunki, filmy).</p>
<p>Pracownia muzyczna+ - program w ramach programu NCK „Dom Kultury+”, polegający na zakupie instrumentów do pracowni i zatrudnienia profesjonalnego instruktora. Program o charakterze dotacyjnym i konkursowym. Zakres instrumentarium i preferowanego gatunku muzycznego jest uzależniony od zainteresowania młodzieży. Warunkiem otrzymania dotacji przez Dom Kultury jest zatrudnienie wykwalifikowanego instruktora. Programowi towarzyszy specjalny portal instruktażowy z lekcjami gry na instrumentach, lekcjami śpiewu, nutami, tekstami i podkładami muzycznymi.</p>
<p>Dźwiękowisko – akcja w ramach programu „Zamówień kompozytorskich” polegająca na tworzeniu i prawykonywaniu współczesnych utworów z udziałem dzieci i młodzieży jako części wykonawców (np. ruch sceniczny, deklamacja, klaskanie). Dzieci i młodzież biorą udział zarówno w procesie tworzenia kompozycji, jak i w przygotowaniach do koncertu.</p>
<p>Aplikacje mobilne – poświęcone orkiestrze, operze, tańcowi, fortepianowi i chórowi, używające technologii nagrań wielokanałowych i 360°, prezentujące rolę poszczególnych instrumentów, głosów, twórców i artystów, sposób organizacji pracy artystycznej, etykietę koncertową, prezentujące nagrania audiowizualne najważniejszych dzieł muzycznych z komentarzem (przykład: Orkiestrownik)</p>
<p>Do-Re-Mi - reaktywacja Ogólnopolskiego Festiwalu Współczesnej Twórczości Muzycznej dla Dzieci i Młodzieży w Łodzi.</p>
<p>Akademia Chóralna – wykorzystanie potencjału istniejącego programu (NFM) do</p>

<p>założenia chóru w każdej szkole podstawowej w Polsce przez dofinansowywanie godzin lekcyjnych, sprawowanie opieki merytorycznej nad chórami i dyrygentami, organizowanie warsztatów, konkursów i koncertów, a także zamawianie kompozycji przeznaczonych dla chórów dziecięcych i młodzieżowych.</p>
<p>Filharmonia. Ostrożnie, wciąga!!!, Opera dla Ciebie, Twój Taniec – program zachęcający do uczestnictwa w koncertach i spektaklach poprzez zakup biletów na wybrane przez uczestników wydarzenia, realizowany w szkołach ponadpodstawowych (w każdym roku jedna wersja programu dla jednej klasy); osoby najbardziej aktywne uzyskują prawo do zdobycia Karty melomana uprawniającej do dodatkowych zniżek we wszystkich instytucjach muzycznych do osiągnięcia 25. roku życia.</p>
<p>Poranki symfoniczne NOSPR w TVP – przywrócenie bezpośrednich, comiesięcznych transmisji z Katowic (godz. 12, w niedzielę) do TVP 2</p>
<p>Ninateka.pl – portal cyfrowy NINA (ukończenie kolekcji nagrań kanonu Muzyki polskiej i światowej)</p>
<p>Portal Melom@n – ogólnodostępny i bezpłatny portal prezentujący kalendarium wydarzeń, recenzje płyt, przewodniki po utworach, nagraniach, spektaklach i koncertach, połączony z blogiem.</p>
<p>Filharmonia. Polska – program dofinansowania wizyt zespołów orkiestrowych z koncertami poza ich siedzibą w miejscach, gdzie nie funkcjonują żadne inne instytucjonalne zespoły muzyczne.</p>
<p>Biblioteka melomana – cykl popularnych monografii kompozytorów, artystów, dyrygentów, tancerzy, choreografów wydany przez PWM w formie książki, ebooka i audiobooka.</p>
<p>Wideoteka melomana – cykl filmów o genezie muzyki: Co to jest muzyka? / Skąd się wzięła? / Krótka historia muzyki / Jak brzmi dzisiaj? / Jaki ma na nas wpływ?, elementach muzyki: Rytm / Melodia / Harmonia / Instrumentacja / Formy, rodzajach muzyki: Instrumentalna – wokalna – elektroniczna / Klasyczna – rozrywkowa – użytkowa / Dawna – współczesna / Akustyczna – elektryczna / Cisza, twórcach, artystach i odbiorcach: Kompozytor / Dyrygent / Instrumentalista / Śpiewak / Meloman.</p>
<p>Cykl prezentacji w UTW i przed koncertami – specjalnie przygotowane wykłady i prelekcje związane z tematyką koncertów (por. Filharmonia Seniora).</p>
<p>Filharmonia Seniora - dofinansowanie (50%) zakupu biletów na koncerty i spektakle tworzące mini sezon (ok. 10 wydarzeń w sezonie), zorganizowany w jednym województwie dla wszystkich UTW.</p>

IV. Oczekiwane rezultaty w latach 2017-2021

- zwiększenie częstotliwości słuchania muzyki klasycznej na żywo z 20% do 25%;
- zwiększenie częstotliwości słuchania muzyki klasycznej za pośrednictwem mediów z 60% do 65%;
- zwiększenie dostępu do oferty kulturalnej w miejscowościach poniżej 50.000 mieszkańców;
- poprawa jakości edukacji w obszarze muzyki;
- aktywizacja pokolenia 60+

V. Kosztorys

Pośpiewaj mi mam, pośpiewaj mi tato	250.000 rocznie
Reksio gra na... CzyWieszJak.tv?	960.000 40.000
Jaś&Jan. Wizyty muzyków w przedszkolach	W ramach działalności statutowej instytucji i dotacji podmiotowej Koszt koncertu: 50.000 rocznie
Zakup instrumentów	2.000.000 zł rocznie
Mały Kolberg	250.000 rocznie
Pukamy do drzwi...	W ramach działalności statutowej instytucji i dotacji podmiotowej Koszty materiałów: 20.000 rocznie
Muzykotekaszkolna.pl	W ramach działalności statutowej instytucji i dotacji podmiotowej
Budowa instrumentu ludowego	W ramach działalności statutowej szkoły Materiały filmowe i opisy dostępne bezpłatnie ze strony IMiT
Pracownia muzyczna+	1.000.000 rocznie (maksymalna wartość dotacji: 20.000 zł)
Dźwiękowisko	W ramach Programu MKiDN „Zamówienia kompozytorskie” Koordynacja programu i strona internetowa: 20.000 zł rocznie
Aplikacje	Operalnia: 500.000 zł T@niec: 150.000 zł Fortepi@n: 100.000 zł #wchórze: 150.000 zł
Do-Re-Mi	500.000 zł rocznie
Akademia Chóralna	1.000.000 zł rocznie
Filharmonia. Ostrożnie, wciąga!!!, Opera dla Ciebie, Twój Taniec	250.000 zł rocznie
Poranki symfoniczne NOSPR w TVP	W ramach działalności instytucji i dotacji podmiotowej oraz opłaty abonamentowej
Ninateka.pl	W ramach działalności instytucji i dotacji podmiotowej
Portal Melom@n	150.000 rocznie
Filharmonia. Polska	2.000.000 zł (50% kosztów pokrywanych przez MKiDN)
Biblioteka melomana	250.000 zł rocznie
Wideoteka melomana	500.000 zł
Cykl prezentacji w UTW i przed koncertami	W ramach „Filharmonii Seniora” zapewnia instytucja artystyczna
Filharmonia Seniora -	1.000.000 zł rocznie

VI. Harmonogram działań

Styczeń – kwiecień 2017 – opracowanie koncepcji Programu

Maj 2017 – konsultacje i prezentacja podczas III Konwencji Muzyki Polskiej

30 czerwca 2017 r – zakończenie konsultacji i zgłoszenie programu do MKiDN

Wrzesień 2017 – uruchomienie programów „Mały Kolberg”, „Filharmonia. Ostrożnie, wciąga!!!”, „Filharmonia Seniora”, „Pukamy do drzwi...”, realizacja filmu „Czy wiesz jak?”

Październik 2017 r. – realizacja programu „Dźwiękowisko”

Styczeń 2018 – uruchomienie programów „Filharmonia. Polska”, „Pracownia muzyczna +”, Poranków symfonicznych NOSPR, realizacja filmów z Reksiem, programy Budowy instrumentów ludowych, Zakupu instrumentów muzycznych

Wrzesień 2018 – uruchomienie kolejnej edycji „Akademii Chóralnej” i „Pośpiewaj mi mamo, pośpiewaj mi tato”, uruchomienie Programu „Jaś@Jan”, realizacja aplikacji #wchórze, uruchomienie programu „Twój Taniec” i aplikacji „T@aniec”

Styczeń 2019 – uruchomienie portalu „Melom@n”, uruchomienie serii wydawniczych

Wrzesień 2019 – realizacja aplikacji „Operalnia” (w Roku Moniuszki), uruchomienie programu „Opera dla Ciebie”

Październik 2019 – reaktywacja festiwalu Do-Re-Mi

Wrzesień 2020 – realizacja aplikacji Fortepi@n (z okazji Konkursu Pianistycznego im. Chopina)

Wrzesień 2021 – ewaluacja Programu